herpy

KOPPARÖDLOR

Southern Alligator Lizard

Elgaria multicarinata

Elgaria multicarinata är en kraftig, långsvansad ödla från Nordamerikas stillahavskust, från Washington till norra Baja California. Den blir 20-40 cm, är aktiv på dagen och i skymningen, även vid låga temperaturer, och äter allt den kan övermanna. Den ska ha ett svalt terrarium med många gömställen och en sval vinterperiod och är ett djur att titta på, inte att hantera.

Familj: Anguidae Tidigare namn: *Gerrhonotus multicarinatus*

FAKTARUTA

DJURET

Vuxenstorlek	**20-40 cm** total längd inkl. svans
Livslängd	**10-15 år**
Aktiv	**På dagen och i skymningen**
Levnadssätt	**Trädlevande och marklevande**
Biotop	**Halvöken och tempererad skog och äng**
Svårighetsgrad	**Viss erfarenhet**

SKÖTSEL

Min. terrarium	**100 × 50 × 60 cm** L × B × H för 1 vuxet djur
Temperatur, dag	**18-30 °C**
Värmeplats	**30-35 °C**
Temperatur, natt	**12-16 °C**
Luftfuktighet	**40-70 %**
Vatten	**Vattenskål**
UVB	**Rekommenderas** Fergusonzon 2
Vintervila	**6-10 °C** 8-12 veckor
Föda	**Insekter, ryggradsdjur och maskar/sniglar**
Hålls	**Ensamma**

AVEL

Fortplantning	**Äggläggande**
Könsmogen	**18 mån.**
Kullstorlek	**5-20 ägg**
Kullar per år	**1-3**
Inkubation	**50-55 dagar** vid 24-28 °C

SKYDD OCH PAPPER

CITES	**Ej listad**
EU-bilaga	**Ej listad**
IUCN	**Livskraftig (LC)**

Om arten

Elgaria multicarinata är en kraftigt byggd ödla med korta ben, stort huvud, kraftiga käkar och en lång svans som kan bli dubbelt så lång som kropp och huvud tillsammans om den aldrig har tappats. Stora, kölade fjäll täcker rygg, sidor och ben, och benplattor under fjällen gör kroppen stel. Längs varje sida löper ett veck av små, kornade fjäll mellan rygg- och bukfjällen, så att kroppen kan vidgas när ödlan har ätit mycket eller när honan bär ägg.

Färgen varierar från brun, grå och rödaktig till gulaktig, med mörka tvärband på rygg, sidor och svans och vita fläckar i banden. Ögonen är gula. Ungarna är tecknade annorlunda: de har ett brett, ljust band längs ryggen i beige, rött, gult eller grått, och tvärbanden är svagare. Vuxna djur mäter 7-18 cm från nos till kloak och blir vanligen upp till omkring 30 cm med svans; enstaka djur med oskadad svans når drygt 40 cm. Könen är svåra att skilja åt: hanen har ofta ett något bredare huvud.

Svansen är svagt gripande och håller fast om grenar när ödlan klättrar. Svansen kan tappas och växer ut igen, men kortare och med annan teckning. Förlusten kostar mycket energi och kan innebära att en hona hoppar över en yngelsäsong. Arten beskrevs 1835 av Henri Marie Ducrotay de Blainville och har tidigare stått i släktet *Gerrhonotus*. Upp till fem underarter har beskrivits, men indelningen är osäker. Artnamnet betyder "med många kölar" och syftar på de kölade fjällen.

Det är en robust och modig ödla, men ingen som lämpar sig för hantering. Blir den gripen öppnar den munnen, biter hårt och tömmer tarmen, och den kan vrida sig loss och tappa svansen.

Utbredning och livsmiljö

Elgaria multicarinata lever längs Nordamerikas västkust från delstaten Washington genom Oregon och Kalifornien till norra Baja California i Mexiko, väster om Cascadebergen och Sierra Nevadas kam. Den finns också i ett smalt bälte längs östra sidan av Sierra Nevada och på enstaka platser ut i Mojaveöknen längs Mojave River.

Arten finns från havsnivå till över 1.500 m och har observerats ända upp över 3.000 m i södra Kalifornien. Den lever också på flera öar utanför Kalifornien och Baja California, bland andra Santa Catalina och Santa Cruz och de mexikanska öarna Los Coronados och San Martín. Arten är vanlig och syns ofta i trädgårdar, garage och förorter, men beståndet minskar på grund av vägar, förlust av livsmiljöer, bränder och införda rovdjur som hundar och katter.

> **Naturlig utbredning:** USA och Mexiko.

LIVSMILJÖ

Arten lever i gräsmark, chaparral (tät, städsegrön snårskog), kustnära salviasnår, ekskog, tall- och enskog och öppen tallskog. Den är särskilt vanlig i ekskogarna vid bergens fot och håller sig nära skydd under stenar, trädstammar, brädor och skräp och i bergsspringor.

Ödlan är aktiv på dagen och i skymningen och i varmt väder ibland på natten. Den är ofta framme på morgonen och kvällen och kan hålla sig aktiv med en kroppstemperatur ända ned till 11 °C; aktiva djur har i genomsnitt en kroppstemperatur på 21-28 °C. I kallt väder på vintern är den inaktiv i ett gömställe. Den klättrar bra, simmar bra och rör sig på marken i slingor som en orm, ofta med bakbenen lagda längs kroppen.

En stor del av utbredningsområdet har medelhavsklimat med milda, regniga vintrar och långa, torra somrar. Det är det terrariet ska efterlikna: måttliga dagstemperaturer, svala nätter och en tydlig sval period på vintern.

Skötsel

TERRARIET

Det finns bara lite kunskap om skötseln av *Elgaria multicarinata*. Skötseln nedan bygger på klimatet i utbredningsområdet, livsmiljön och storleken. *Elgaria kingii*, *Elgaria coerulea* och *Gerrhonotus liocephalus* är nära släkt och har ett liknande levnadssätt.

Ett vuxet djur ska ha ett terrarium på minst 100 × 50 × 60 cm (längd × bredd × höjd). Större är bättre, och ett terrarium i vuxenstorlek kan användas till unga djur från början när det finns tillräckligt med gömställen.

Botten är 8-10 cm trädgårdsjord utan gödning blandad med sand, så att den håller formen och ödlan kan gräva ner sig. Lägg halvt nedgrävda korkrör, bark, platta stenar och brädor på botten, och gör springor som djuret kan klämma in sig i. Grenar och en klippvägg ger klättringsmöjligheter. Alla gömställen ska ligga stabilt så att de inte kan rasa över djuret.

Terrariet ska vara väl ventilerat och ha ett lock som kan låsas, för arten är stark och kan skjuta upp lösa lock. Håll botten torr till lätt fuktig, med en fuktig zon i ena änden. Ta bort spillning löpande och byt botten helt när den luktar eller är blöt. Djuret hålls ensamt.

TEMPERATUR

Dagstemperaturen i terrariet är 18-30 °C med en solplats på 30-35 °C mätt på ytan. En tydlig skillnad mellan den varma och den svala änden är viktigare än hög värme, och för höga temperaturer är en större fara än för låga. På natten sjunker temperaturen till 12-16 °C. Använd en halogenspot över solplatsen styrd av en termostat, och mät med termometrar i båda ändar och en infraröd termometer på solplatsen.

På vintern ska djuret ha en sval period på 8-12 veckor vid 6-10 °C med kort dag. Arten kan vara aktiv ned till omkring 11 °C, så vilan ska vara svalare än så för att hålla ämnesomsättningen nere. Bara friska djur i gott hull går i vintervila. Utfodringen avbryts, och värmen och dagslängden sänks gradvis under 2 veckor så att tarmen är tom. Om djuret är försvagat eller vikten inte kan följas hålls det vaket och utfodrat hela vintern.

Läs mer: Värme och temperatur Läs mer: Vintervila och årstider

LUFTFUKTIGHET OCH VATTEN

Luftfuktigheten ska ligga på 40-70 %, högst i den fuktiga zonen och på natten. Arten lever med torra somrar, men hittar alltid fuktiga platser under stenar och trä, och i torra trakter syns den nästan bara nära vatten. Terrariet ska därför ha både en torr och en lätt fuktig sida.

Sätt en låg, stabil vattenskål i terrariet, tillräckligt stor för att djuret ska kunna ligga i den. Djuret dricker också droppar från stenar och blad efter sprayning. Byt vattnet dagligen. Spraya lätt en gång om dagen på den fuktiga sidan, och låt terrariet torka upp däremellan så att det inte bildas mögel. Vid hudömsning ska det finnas ett fuktigt gömställe med mossa eller fuktig jord.

Läs mer: Luftfuktighet, sprayning och ventilation

LJUS OCH UVB

Arten är dagaktiv och solar sig, så terrariet ska ha en solplats och UVB. Ett UVB-rör med svag till måttlig styrka motsvarande Ferguson-zon 2 över ena halvan passar levnadssättet. Djuret ska kunna dra sig undan ljuset till skugga.

Dagslängden följer årstiden: omkring 12-14 timmar på sommaren och 8-10 timmar under perioden före och efter vintervilan. Byt UVB-röret enligt tillverkarens anvisning, även om det fortfarande lyser.

Läs mer: Ljus och UVB

UTFODRING

Elgaria multicarinata är ett allsidigt rovdjur som äter allt den kan övermanna: insekter och andra leddjur, snäckor, små ödlor och små däggdjur och då och då fågelägg och fågelungar. Rörelse utlöser fångsten.

I terrariet utfodras med syrsor, gräshoppor, kackerlackor, mjölmaskar och snäckor. Vuxna får foder 2-3 gånger i veckan, unga djur oftare. Ge det som äts på kort tid och ta bort resterna. En hona med ägg äter mycket och ska ha rikligt och varierat foder. En upptinad nyfödd mus kan ges då och då, men insekter och snäckor är huvudfodret.

Strö kalk utan D3 på foderdjuren vid varannan till var tredje utfodring, och ge ett multivitamin 1-2 gånger i månaden. Utfodra aldrig med vilda insekter från platser där det sprayas.

Läs mer: Foderdjur: hållning och avel Läs mer: Kalk, vitaminer och tillskott

BETEENDE OCH HANTERING

Arten är hemlighetsfull och gömmer sig under skydd, men är också framme i det öppna på morgonen och kvällen. Den är inget djur för hantering. Blir den gripen biter den hårt och tömmer tarmen, och svansen tappas lätt. Ett bett ska tvättas och desinficeras. Använd en foderpincett och låt djuret ta fodret själv.

Djuret hålls ensamt. Arten äter mindre ödlor, så ungar och mindre djur är i fara i ett gemensamt terrarium, och vuxna sätts bara ihop för parning, under uppsikt. Stress visar sig som utebliven aptit, att djuret gömmer sig hela tiden och förlust av svansen; ro och många gömställen förebygger det.

Avel

KÖNSMOGNAD OCH KÖNSBESTÄMNING

Könen är svåra att skilja åt: hanen har ofta ett något bredare huvud, men skillnaden är liten. Säker könsbestämning kräver en veterinär. Arten är könsmogen efter omkring 18 månader och en vikt på omkring 30 g.

PARNING

I naturen parar sig arten på våren, oftast i april-maj, och i varma trakter kan parningen ske hela året. Hanen biter sig fast i honans huvud och håller fast i många timmar tills hon är redo. Efter vintervilan höjs temperaturen och dagslängden gradvis. Djuren sätts bara ihop för parning, under uppsikt, och skiljs åt igen efteråt.

ÄGGLÄGGNING OCH KULLAR

Honan lägger normalt 5-20 ägg från maj eller juni till juli, i naturen i bergsspringor, gnagarhål och ruttnande trä. Honan lägger 1-3 kullar per säsong, beroende på beståndet. Äggläggningsplatsen i terrariet är en låda med fuktig jord, sand och mossa, minst 20 cm djup. Honan kan stanna hos äggen och vakta dem. Ta ut äggen för ruvning så att de inte förstörs.

INKUBATION

Äggen ruvas i en sluten box med fuktig vermikulit eller perlit vid 24-28 °C. I naturen kläcks äggen efter omkring 50-55 dagar, sent på sommaren och tidigt på hösten. Äggen ska ligga fuktigt men inte i vatten.

UPPFÖDNING AV UNGAR

Ungarna mäter omkring 34 mm från nos till kloak och väger omkring 0,5 g vid kläckningen. De hålls åtskilda från vuxna och helst var för sig. Ge dem små foderdjur som bananflugor och små syrsor varje dag eller varannan dag, beströdda med kalk, och ett terrarium med många gömställen, lätt fuktig botten och en liten solplats. Ungarna har ett brett ryggband och får vuxenteckningen med tiden. Tillväxt och ålder vid åtskiljande är inte dokumenterade för fångenskap.

Hälsa och vanliga misstag

Arten är robust, men det finns bara lite kunskap om djur i fångenskap. De vanligaste problemen är:

- stress och utebliven aptit, särskilt hos nya djur och djur som hanteras
- förlust av svansen vid hantering eller slagsmål
- metabolisk skelettsjukdom vid brist på UVB och kalk
- fetma vid för mycket foder och för lite rörelse
- inälvsmask och fästingar, som är vanliga hos vildfångade djur; låt undersöka ett träckprov
- bett och sår om flera djur hålls tillsammans
- äggläggningsproblem om honan inte har en djup, fuktig plats att lägga ägg på
- överhettning: arten tål långvarig värme dåligt

Kontakta en veterinär med erfarenhet av kräldjur vid ihållande utebliven aptit, viktminskning, svullnader, fästingar, sår, snuva eller blod i träcken.

Läs mer: Köp av djur: uppfödda djur, vildfångst och transport

Fråga alltid dina kunniga bekanta

Guiden är ett bra ställe att börja på, men den kan inte ersätta erfarenhet. Djur är olika, och mycket av det viktigaste lär man sig av dem som har hållit arten i åratal. Prata med en uppfödare, en erfaren djurhållare eller en veterinär med kunskap om kräldjur och groddjur innan du skaffar djuret - och igen om något verkar fel.